

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

Rendkívüli halál esetén végrehajtandó rendőri intézkedések

Szerző: Dr. Tóth Ágoston/

2016. július

I. Bevezetés

Büntetőjogunk egyik legföltettebb jogi tárgy az emberi élet. Az emberi életet nem csupán büntetőjog szempontjából nézve, minden értékrend csúcsán helyezkedik el. Büntetőjogi értelemben emberi életről a szülési folyamat megindulásától, az úgynevezett tolófájások megindulásától beszélünk, a magzat önálló élete ettől az időponttól kezdődik.

Az emberi élet ettől a ponttól mindvégig büntetőjog oltalma alatt áll, függetlenül attól, hogy mennyire idős vagy fiatal, beteg vagy egészséges. Az élet a halállal ér véget, ebből következően a büntetőjogi oltalom, védelem határa a halál. Az orvostudomány a halál különböző szakaszait különbözteti meg. Ennek alapján beszélünk klinikai és biológiai halálról. A klinikai halál jellemzője a szívműködés és a spontán légzés megszűnése. A biológiai halál a klinikai állapothoz képest a központi idegrendszer működésének leállítását és a sejtszisztéma lebomlásának kezdetét jelenti¹.

A lefolytatandó eljárás szempontjából fontos jelentősége van, hogy az illető természetes halállal halt-e meg, vagy bűncselekmény áldozata lett, esetleg rendkívüli halál esete forog fenn. Abban az esetben, ha a halál a természet rendje szerint valami betegség következménye, akkor természetes halálról van szó. Abban az esetben beszélünk rendkívüli halál esetről, ha a halál okát az orvos nem tudja megállapítani, ha valaki látható külső ok nélkül, látszólag jó egészség közepette, percek vagy órák alatt meghal, vagy tisztázatlan a haláleset, amennyiben a beteg gyógyintézetben, a kórismertet megállapítása előtt halt meg, és ebben az esetben gyanú állhat fenn láthatatlan külső behatásra².

1 Dr. Bíró Gyula Kriminológia (jegyzet. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi kiadója)

2 Dr. Lőrincz Jenő: A betegek jogállása, SubRosa kiadó

II. Általános szabályok

A holttest feltalálása esetén minden esetben intézkedési kötelezettsége van a rendőrhatalóságnak. A rendőrségről szóló 1994. XXXIV. törvény úgy fogalmaz, hogy a rendőr jogkörében eljárva köteles intézkedni, vagy intézkedést kezdeményezni, ha olyan tényt vagy körülményt észlel, illetve hoznak a tudomására, amely a rendőri beavatkozást igényel. Ez a kötelezettség a rendőrt halaszthatatlan esetben szolgálaton kívül is terheli, feltéve, hogy az intézkedés szükségességének időpontjában intézkedésre alkalmas állapotban van. Abban az esetben, ha a rendőrt az intézkedés megtételében tárgy akadályozza, ezt eltávolíthatja, vagy az akadályt más módon elháríthatja, az ezzel okozott kárért a Rendőrségnek az intézkedése alapjául szolgáló cselekményben vétlen károsultat kártalanítani kell³.

Kizárólag a holttest feltalálásának a ténye nem automatikusan teszi kötelezővé a büntetőeljárás megindítását, mivel nem lehet kizárni annak lehetőségét, hogy a halál természetes okok miatt következett be. Ennek megállapítására, illetve a körülmények és a tények szakszerű, egységes megállapítására szabályozták ezt az eljárást. A szabályozás értelmében a rendőri szervek rendkívüli halálesetekben végzendő eljárásának szabályozásával elősegítette annak szakszerűségét. Az eljárás feladata a halál okának és körülményeinek kivizsgálása, az esetlegesen leplezni kívánt élet elleni bűncselekmény alapos gyanújának megállapítása, vagy annak kizárása. A szabályozás tartalmazza az eljárás alapvető elveit, amelyeket az eljáró szervek és személyek kötelesek az eljárás minden szakaszában szem előtt tartani. Ennek megfelelően az eljárást, itt elsősorban a különös figyelmet érdemlő szemlét úgy kell lefolytatni, hogy az ne sértse a hozzátartozók kegyeleti érzéseit és a közszemérmét. Az eljárás során a rendőrség köteles együttműködni az ügyfelekkel, az eljárásban részvevő egyéb személyekkel és hatóságokkal, a helyi önkormányzattal, valamint más országok külképviseleti, illetve rendőri szerveivel. Ki tekinthető ügyfélnek? Ügyfél az a magánszemély, jogi személy, vagy más jogi személyiséggel nem rendelkező jogi szervezet, akinek, illetve amelynek

3 A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény

jogát, vagy jogos érdekét érinti az eljárás.

Az elhunyttal kapcsolatos ügyek intézése során ügyfélnek minősülnek az alábbiak:

- az elhalttal közös háztartásban élt, vagy ennek hiányában az ismert legközelebbi hozzátartozó, eltartó, vagy eltartott, illetőleg az eltemetésre kötelezhető személy,
- a haláleset bejelentésére kötelezett intézmény vezetője.

A rendkívüli haláleset kivizsgálása során az eljárási cselekményeket, így különösen a szemlét és a hatósági boncolást, úgy kell végrehajtani, hogy azok adatai egy később esetleges büntetőeljárásban bizonyítékként felhasználhatóak legyenek. A rendkívüli halál kivizsgálásának bármely szakaszában bűncselekmény alapos gyanúja merül fel, akkor a további intézkedéseket a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény rendelkezéseinek megfelelően kell végrehajtani. A büntetés-végrehajtási intézetben, fogdában, a fegyveres erők objektumában, menekülttáborokban bekövetkezett halál esetén az eljárást az érintett intézmények biztonsági és egyéb előírásainak figyelembe vételével kell lefolytatni⁴.

Rendkívüli az a halál, amelyet a Belügyminisztérium 23/1994. számú rendeletének a 4.§ annak nyilvánít. Ezen rendelet alkalmazásában rendkívüli az a halál, amelynek természetes módon való bekövetkezését a körülmények kétségessé teszik, különösen, ha

1. bekövetkezésének körülményei egyértelműen nem zárják ki, hogy a halált bűncselekmény okozta
2. baleset okozta, vagy ennek gyanúja merül fel, és a halál bekövetkezésével összefüggésben a felelősség vizsgálata szükségessé
3. öngyilkosság okozta, vagy a körülményekre utalnak
4. gyógykezelés során bekövetkezett, és az orvosi, vagy a gyógykezelésével összefüggő más foglalkozási szabályszegés gyanúja merült fel.
5. a halál bekövetkezésének körülményeiből nem lehet megalapozottan következtetni a halál okáról,

⁴ Az Országos Rendőrfőkapitány 5-1/5/1995. számú utasítása a rendkívüli halál esetén követendő rendőri eljárásról

illetőleg arra, hogy a halál természetes módon következett be.

A rendkívüli halál esetére előírt eljárást kell alkalmazni a személyazonosság megállapításáig. Ennek megfelelően a rendelet szabályai szerint kell eljárni a Magyarországon bekövetkezett rendkívüli haláleset kivizsgálására, és a Magyarországon fellelt ismeretlen holttest azonosítására irányuló eljárásban, továbbá a nemzetközi szerződés alapján kiváltságot és mentességet élvező képviselők területén bekövetkezett rendkívüli haláleset kivizsgálása során akkor, ha ezt a képviselő kéri⁵.

Az eljárás megindítását megelőzően alapvető annak a tisztázása, hogy az eljárásra mely rendőri szervnek van illetékessége, illetve hatásköre. Az eljárásra az a rendőri szerv az illetékes, amelynek területén:

1. a halál bekövetkezett, illetve kórházi halál esetén, ahol a halált kiváltó esemény történt
2. ennek ismerete hiányában, ahol a holttestet megtalálták
3. járművön bekövetkezett halálesetnél, ahol a holttestet a járműről leemelték
4. több, de azonos holttestből származó holttest részlet esetén ahol az első holttest részletet megtalálták.

A halálesetek ügyében elsőfokú szervként:

1. megyékben a területileg illetékes rendőrkapitányság bűnügyi szerveivel
2. Budapest területén a Budapesti Rendőr-főkapitányság V. kerületi Rendőrkapitányság Rendkívüli Haláleset Alosztálya.
3. diplomáciai mentességet élvező személy, országgyűlési képviselő, az Országgyűlés által választott tisztségviselő, illetőleg a Kormány tagja, az országos hatáskörű szerv vezetője, a polgári nemzetbiztonsági szolgálatok személyi állománya tagjának eltűnése és rendkívüli halála esetén, valamint, ha a halál gyógykezelés során következett be és az orvosi vagy a gyógykezeléssel összefüggő más foglalkozási szabályszegés gyanúja merült fel, továbbá a rendőrség hivatásos állományú tagjának eltűnése, illetve a szolgálati helyén vagy szolgálata során bekövetkezett

⁵ 23/1994. (X.26.) BM rendelet az eltűnt személyek felkutatásának és a rendkívüli halálesetek kivizsgálásának rendjéről

rendkívüli halála esetén a megyei rendőr-főkapitányság bűnügyi szerve, az Országos Rendőr-főkapitányság állományába tartozás esetén az Országos Rendőr-főkapitányság Ellenőrzési Főosztály Fegyelmi Osztálya jár el.

Amennyiben az elhalt személye, vagy egyéb érdek, a haláleset körülményeinek bonyolultsága azt indokolja, akkor a megyei rendőr-főkapitányság bűnügyi szervei az eljárás felett fokozott felügyeletet gyakorolnak.

Másodfokon az illetékes területének megfelelően a kijelölt rendőri szerv jár el. Az eljáró rendőri szerv kijelölésére akkor kerül sor, ha ugyanabban az ügyben több rendőr-főkapitányság között hatásköri, vagy illetékességi vita merül fel. Ilyen esetben a vitát az Országos Rendőr-főkapitányság Vezetőjének Bűnügyi Helyettese dönti el. Azonban az elsődleges és halaszthatatlan intézkedéseket a holttest megtalálási helye szerint illetékes elsőfokú rendőri szerv köteles megtenni és az ügyben mindaddig aktívan eljárni, amíg az esetleges hatásköri és illetékességi vita el nem dőlt⁶.

Abban az esetben, ha a körülmények vizsgálata szükségessé teszi, más rendőri vagy egyéb szervet kell az eljárási cselekmények elvégzése céljából megkeresni. A megkeresett rendőri szerv a megkeresést haladéktalanul, de legkésőbb tizenöt napon belül köteles teljesíteni.

Az eljárás lefolytatása alatt fontos az alapelvek érvényesülése, elsősorban a kegyelet, amely során az eljárást, különösen a szemlét úgy kell lefolytatni, hogy az ne sértse a hozzátartozók kegyeleti érzéseit és a közszemérmét.

Továbbá az együttműködés, amely az eljárás során a rendőrségnek együtt kell működni az ügyfelekkel, az eljárásban részt vevő egyéb személyekkel és hatóságokkal, a helyi önkormányzattal,

⁶ Az Országos Rendőrfőkapitány 5-1/5/1995. számú utasítása a rendkívüli halál esetén követendő rendőri eljárásról

más országok külképviseletével, illetve rendőri szerveivel.

Valamint a bizonyítékok biztosítása, amely a rendkívüli haláleset kivizsgálása során az eljárási cselekményeket, különösen a szemlét, és a hatósági boncolást, úgy kell végrehajtani, hogy azok adatai egy későbbi büntetőeljárásban bizonyítékként felhasználhatóak legyenek.

A rendőrség az eljárást minden esetben a közigazgatási eljárás általános szabályairól szóló törvény szabályai szerint végzi, azonban, ha a kivizsgálás bármely szakaszában bűncselekmény alapos gyanúja merül fel, akkor a további intézkedéseket a Be. Rendelkezéseinek megfelelően kell végrehajtani⁷.

Felhasznált jogszabályok:

- A Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény
- 23/1994. (X.26.) BM rendelet az eltűnt személyek felkutatásának és a rendkívüli halálestek kivizsgálásának rendjéről
- A büntetőeljárásról szóló 1998. XIX. törvény

Felhasznált irodalom:

- Dr. Bíró Gyula Kriminálisztika (jegyzet. Debreceni Egyetem Kossuth Egyetemi kiadója)
- Dr. Lőrincz Jenő: A betegek jogállása, SubRosa kiadó
- Az Országos Rendőrfőkapitány 5-1/5/1995. számú utasítása a rendkívüli halál esetén követendő rendőri eljárásról